sed etiam naturali intelligentia, ut constat ex prædic. ad aliquid, & notat Doctor 1. *dist.* 2. *q.* 2. §. *de primo*, adeo quod non est excogitabilis relatio, quæ natura præcedat terminum in fundamento, quia tunc in eo signo relatio intelligeretur esse, nec tamen intelligeretur terminus eius, sed tantùm in posteriori signo, quod implicat, quia tunc non esset relatio. Quod si Poncius sola prioritate originis sit contentus, iam concordes sumus, quia relationibus, & relativis talis prioritas non repugnat, sed sola prioritas naturæ, & durationis.

159 Ad id tandem, quod dicebam, illam Poncii glossam ad Scoti testimonium 2. *dist.* 1. *q.* 2. esse falsam, quia cum ibi ait ad absolutum in causa sequi immediatè absolutum in effectu, non tantùm intendit excludere aliquod absolutum de novo, quod se teneat ex parte causæ, ut ille exponebat; sed præsertim intendit excludere aliquem respectum in causa præcedentem effectum; Respondet Scotum eo loco intelligi posse de causa, ut sic, non de causa creata, ac finita, itaut sensus sit, quod causa, ut sic, ut causet, non indigeat relatione aut realitate aliqua absoluta, aut respectiva superaddita, quia posset sufficere in aliqua causa absolutum istius causæ, quod certum est, quia Deus potest causare sine ullo super addito; & consequenter causa, ut sic, non indiget aliquo superaddito ex natura sua, quatenus causa præcisè, alias Deus non posset causare sine superaddito, quod est falsum; sed hinc non sequitur, quin causa creata indigeret aliquo superaddito, non quidem absoluto, neque respectivo ex prædicamento ad aliquid, sed respectivo ex prædicamento actionis; ex quo infert meam replicam non tam evidenter conviciffe intentum, ut putaveram, quando ex ea intuli ipsum, aut Doctorem non vidisse, aut eum voluisse eludere. Sed cùm ex illo ipso contextu offenderim, quod cùm ait ad absolutum in causa sequi immediatè absolutum in effectu, præsertim excludere intendit aliquem respectum in causa præcedentem effectum, iam planè, & plenè intentum meum obtinui, quod illa glossa sit penitus textui repugnans, ac proindè quod literam Doctoris vel non viderit, vel quod eam eludere voluerit.

Nunc verò rursus addo & hanc aliam glossam contextui repugnare, quia in eo argumento, quod ibi per eam solvit doctrinam, adhucebatur exemplum de causa creata, & finita, nempè de Sole, & 1. *dist.* 30. *q.* 2 *Q.* ait omne agens creatum tale est quod posito aliquo effectu per ipsum, ad ipsum, ut ad fundamentum, & ad productum, ut ad terminum consequitur habitudo eorum &c. ergo in illis locis, ubi ait ad absolutum in causa immediatè sequi absolutum in effectu absque ullo respectu in causa præcedente, non tantùm loquitur de causa, ut sic, sed etiam determinatè, & in particulari de causa finita, ac limitata. Deindè fi hæc doctrina est vera, quod causata creata, & finita, ut sic, indiget relatione superaddita, ut causet, & fiat de non agente agens; ergo verum est, quod supra urgebam *n.* 151. probationem illius suæ tertiæ conclusionis destruere probationem primæ, in qua asserebat, quando effectus aliquis non potest produci, nisi à determinata causa, non esse necessariam actionem mediam, ut producatur; si enim impossibile est aliquid finitum denominari causa absque actione media, quia non sit transitus à contradictorio in contradictorium absque mutatione, sanè illa ratio militabit tam in casu tertiæ conclusionis, quàm primæ; nec amplius valebit eius solutio relata *nn.* 152. dum ait in ea sua probatione non haberi illam propositionem, quod nihil finitum possit esse causans absque actione media; quamvis enim in ea probatione re vera talem non habet propositionem explicitè, ut ingenuè fassus sum *n.* 153. eam tamen hic habet, dum ait causam creatam indigere relatione superaddita de genere actionis, ut causet, & de non agente fiat agens; undè patet hanc responsionem destruere doctrinam illius suæ primæ conclusionis, in qua asserebat causam creatam non indigere relatione superaddita, ut causet, quando effectus aliquis non potest produci, nisi à tali causa determinata.

160 Postremò, in ea *disp.* 6. *Metaph. n.* 58. impugnavi, quod dixerat Poncius de unione subiecti ad formam, quod nimirum sit respectus extrinsecus adveniens spectans ad genus passionis, per quem subiectum movetur ab efficiẽte ad formam. Quamvis enim verum sit importare respectum extrinsecus advenientem, falsum tamen esse dicebam, quod spectet ad prædicamentum passionis, & dicere respectum, per quem subiectum moveatur ab efficiente ad formam; unio namque formalis, qua ipsa extrema uniri dicuntur, pro extremis habet solummodò subiectum, & formam, & omninò ab agente præscindit; undè diversa est à receptione, quæ ponitur in prædicamento passionis, & respicit agens, à quo subiectum formam recipit; quam quidem distinctionem dicebam sufficienter colligi ex diversis earum formalibus effectibus, quia à passione v.g. dicitur subiectum calefactum, per quod significatur habitudo ad agens; sed ab unione formali calor is cum subiecto dicitur subiectum non calefactum, sed calidum; in qua denominatione sola exprimitur informatio, & receptio, non autem passio, quia cùm passio sit actus huius ab hoc non dicit receptionem formæ quocunque modo, sed ut est in fieri ex vi agentis; unio autem denominat in facto esse, ac in esse quieto absque ullo respectu ad agens, qua de causa *disp.* 8. *Log. q.* 12. *art.* 2. dictum est unionem formalem non spectare ad prædicamentum passionis, sed habitus.

Hanc impugnationem refutat Poncius, quia si unio, qua unitur subiectum formæ non sit receptio, quæ est de genere passionis, debet subiectum habere aliquam aliam receptionem; quæro ergo quid sit illa alia receptio, aut cuius rei receptio est; non certè ipsius agentis, sed alicuius, quod ab agente recipitur, nihil autem recipit subiectum ab agente, nisi formam, quare habebit simul, & semel duas receptiones formæ, & duas uniones ad illam, quod est ludicrum; habebit enim unionem, qua unitur formæ, & quæ manet in esse quieto desinente actione agentis, & quam negat Maestrius esse passionem: & habebit aliam receptionem, quæ est passio, & quæ etiam est unio ad formam, nam impossibile est intelligere, quod subiectum recipiat formam, quin intelligatur eo ipso uniri formæ; Cùm autem nihil absurdius sit, quàm ponere huiusmodi duas receptiones in subiecto respectu formæ; satius est ponere unam tantùm unionem, & receptionem, quæ quatenus respicit formam absolutè & præscindendo ab agente vocatur unio; & ab ea subiectum denominatur habere formam v.g. aqua habere calorem, seu esse calida; quatenus verò illa ipsa unio terminat actionem causæ calefacientis, dicitur passio correspondens illi actioni; mirum autem est, quod Maestrius ex diversis denominationibus, & effectibus formalibus concludat diversitatem realem duarum receptionum, cùm ex diversis denominationibus provenientibus ab intellectu, & voluntate non possit colligi ab ullo Scotista, quod distinguantur realiter.

Hæc tamen doctrina directè Scoto repugnat 2. *dist.* 1. *q.* 5. 161
ad quintum principale, ubi exactè hos respectus unionis subiecti ad formam, & passionis ab agente ita ab invicem discernit, ut hunc posteriorem dicat fundari suprà priorem, dum ait: materia habet respectum ad formam, sicut perfectibile, & illud, quod perficitur ad perfectionem, & ista cœva sunt existentiæ compositi; iste etiam respectus est ab agente effectivè inducente formam, & perficiente materiam hac receptione formali, itaquod in respectu isto, qui est materia ad formam, ut receptivi ad perfectionem, sive ut perfectibilis ad perfectionem fundatur respectus passivi ad agens: ità Doctor ibi, quibus verbis aliter hanc rem declarat, quam faciat Poncius, quamvis enim unam tantùm ponat unionem, ut revera poni debet, non tamen dicit, quod quatenus illa ipsa unio terminat actionem agentis dicatur passio correspondens illi actionis, quasi passio in pura, & simplici terminatione actionis consistat: sed inquit, quod hic respectus materiæ ad formam, quatenus est ab agente effectivè formam inducẽte, fundat alium respectum realem passivi ad agens, in quo formaliter consistit passio, tanquã opposita correlatio actioni correspondens; & hoc etiam adnotavit Lichet. *supra cit. quol.* 11. propè finem, ubi habet, quod receptio de genere passionis distinguenda est ab unione subiecti cum forma.

Hoc etiam impugnari potest eadem ratione, qua suprà *n.* 137. improbatum est aliud simile Poncii assertum ex Scoto 4. *dist.* 13. *q.* 1. *F.* quod actio eductiva, & transmutativa eundem realiter importent respectum; siquidem ex reali diversitate terminorum, & correlationum correspondentium sufficienter deducitur realis diversitas relationum in fundamẽto; cùm ergo in proposito unio formalis materię terminetur ad formam, non ad agens, & receptio de genere passionis terminetur ad agens, non ad formam, & correlatio unionis materiæ sit alia unio correspondens ex parte formæ, & correlatio passionis sit actio correspondens ex parte agentis, hinc sufficienter deducitur realis diversitas illorum respectuum, nimirum passionis, & unionis subiecti ad formam. Ex qua Scoti doctrina facilè occurritur obiectioni factæ negando indè sequi, quod subiectum habebit simul, & semel duas receptiones formæ, & duas uniones ad illam; sed solùm sequitur, quod unicam habet unionem, & quod suprà hanc unionem fundetur respectus de genere passionis ad agens, à quo recipit formam; undè quamvis verum sit quod habebit unionem, qua unitur formæ, & quæ manet in esse quieto desinente actione agentis, quam ego nego esse passionem; & quod habebit aliam respectum suprà talem unionem fundatum ad agens, à quo recipit formam, quem dicit Doctor esse de genere passionis; falsum tamen est hunc respectum dici unionem ad formam, ut infert Poncius, sed est respectus subjecti recipientis formam, ad agens, à quo dicitur recipere formam. Ad id verò, quod ait mirum esse, quod Maestrius ex diversis denominationibus, & effectibus formalibus concludat diversitatem realem unionis, & passionis, cùm ex diversis denominationibus provenientibus ab intellectu, & voluntate non possit colligi ab ullo Scotista, quod illæ potentiæ distinguantur realiter.

Respondeo magis mirum esse, quod Poncius vir alioqui doctus talem adhibeat paritatem; nam ex diversitate effectuum formalium, præsertim qui habentur per intrinsecam denominationem, licet colligere non valeat diversitatem realem efficientis causæ, à qua non immediatè proveniunt; valet tamen colligere diversitatem realem formarum, à quibus immediatè proveniunt, ut à causis formalibus; undè quamvis ex diversis denominationibus volentis, & intelligentis colligi non possit diversitas realis potentiarum; potest tamen colligi diversitas realis volitionis, & intellectionis, à quibus illæ denominationes intrinsecæ intelligentis, & volentis immediatè sumuntur, tanquam à causis formalibus undè pariter in proposito ex diversis formalibus effectibus passionis, & unionis, poterit sufficienter colligi diversitas realis illorum respectuum; præterquam quod non desunt alię rationes à priori, ex quibus talis diversitas perspicuè deducitur, ut constat ex dictis.

Ex dictis itaque in tota hac quæstione quarta de natura actionis, quam hic inserere placuit ad occurrendum nuperis P. Poncii meæ doctrinæ impugnationibus, & suæ propugnationibus in hac materia, prudens Lector conijcere poterit, quantum ponderis habeant quæcunque denuò replicat in suo Cursu philosophico Parisiis recuso in aliis materiis, quas hic examinare non vacat, nec expedit, tùm ob loci importunitatem; tùm quia graviores materiæ in hoc secundo sententiarum libro pertractandæ altioris indaginis, locum huic examini non permittunt, nisi ubi aderit occasio. Quoniam tamen, ut inquit Apostolus, debitores sumus sapientibus, veniam rursus dabit benevolus Lector; si alteram quæstionem subtexo de Natura eductionis, ut pariter occurram impugnationibus recentioris Scotistæ, qui ejusdem Patavini Lectoris personam agens Disputationes nonnullas in primum, & secundum librum Physic. edidit, quarum unicus scopus est meam impugnare doctrinam, ut ex libri titulo constat; Sed quantum soliditatis, ac subtilitatis hæ quoque disputationes continent, ex solo examine sequentis quæstionis patis, superque constabit, adeò ut opus non sit, reliqua illius personati Auctoris examinare; ut Lector ipse dijudicare poterit.

QUÆSTIO QUINTA.

De Natura Eductioni.

ARTICULUS PRIMUS.

Replica Auctoris ad Lectorem quendam Patavinum.

162 JAm dixi *lib.* 1. *sent.* In præfatione ad Lectorẽ; cùm Patavii in nostro D. Antonii Collegio munus Regentis obirem, P. Vacarium olim illius Vniversitatis Metaphysicum, dum Junioribus quibusdã, Logicæ, & Physicæ initia legeret, quædam mea ad eas facultates spectantia, tunc temporis edita, impugnasse, ut minus Scoticè dicta, quibus non semel in publicis disputationibus, ac privatis Patavii habitis vocetenus satisfeci, Quoniam verò scripta illius, ut ibi dicebam, à quodam ejus discipulo sub proprio nomine typis tradita sunt sub titulo *Disputationum Philosophicarum*, ego quoque eadem responsiones jam oretenus datas in scriptis repetere, imò & typis confignare cogor, prout fert occasio: Vndè quia præsertim aliqua de natura eductionis à me in Philosophia jam tradita, impugnavit, opportunum duxi hæc omnia examinare in hac 1. *disp.* de Creatione, cui directè opponitur eductio.

163 Primò itaque *disp.* 8. *concl.* 2. *c.* 1. agens de causalitate materiæ erga formam, ait, me *disp.* 5. *Phys. q.* 4. *art.* 1. sustinere causalitatem materiæ esse respectum ipsius materiæ ad formam eductam, qui respectus dicitur eductio, ut ex Scoto deduxi 2. *dist.* 1. *q.* 5. *lit. S. &* 4. *dist.* 13. *q.* 1. *infra B.* quibus in locis multos enumerat respectus ad mutationem naturalem, & compositi constitutionem concurrentes: & ex illis multis, hunc solùm respectum eductionis intrinsecus advenientem significat esse causalitatem materiæ erga formam. Quod tamen ait falsum esse, quia Scot. *loc. cit.* numquam asserit respectum eductionis esse causalitatem materiæ erga formam; quia ibi enumerat tantùm eductionem activam, quam dicit esse respectum agentis educentis ad formam eductam, & eductionem passivam, quam dicit esse respectum formæ eductæ ad agens educens: modò isti respectus, cùm non fundentur in materia, neuter illorũ dici potest causalitas materiæ. Resp. omninò falsum esse, quod adeò rudi Minerva *loc. cit.* causalitatem materiæ erga formam explicaverim, nempè per respectum materiæ ad formam eductam, vel per solùm nomen eductionis: nam in eo *art.* 1. in conclusione posita *n.* 35. conceptis verbis, ac ore rotundo dico causalitatem materiæ erga formam consistere in concursu eductivo explicato per *habitudinem, ex quo aliud, scilicet forma, tanquam ex subiecto educitur*; asserere autem materię causalitatem erga formã consistere in respectu eductionis hoc modo explicatæ, neque est contrà veritatem, neque contrà Doctorem, qui vocabulo *eductionis* sic explicatæ, non solum *loc. c.* sed etiam aliis in locis frequenter, causalitatem materię erga formam indicavit, ut ex professo ostendi *disp.* 12. *Metaph. q.* 4. *art.* etenim respectus eductionis sic explicatus per habitudinem, scilicet ex quod aliud tanquam ex subiecto in sola materia fundatur, & sufficienter discernitur ab eductione activa agentis, & à passiva formæ, undè constat cavillum hoc esse de solo nomine.

Secundò, ut cavillum de nomine, ad realem trasferret 164
instantiam, ait ibidem immediatè post, nos, per hãc eductionem, quæ est causalitas materiæ erga formam, & quæ est respectus ex quo aliud educitur, intelligere sustentationem, & unionem simul, quia una illarum relationum præcisè accepta, non sufficit ad causalitatem materialem, sed utraque ad eam constituendam necessaria est. Quod rursus multis impugnat: quia causalitas pertinet ad respectum intrinsecum, & ad rei factionem, non rei conservationem: sed unio est respectus extrinsecus adveniens, & sustentatio, non ad factionem, sed ad rei conservationem pertinet, ut nos dicimus *nn.* 35. & 36. ergo nec sustentatio pertinet ad causalitatem materiæ: neque ex his respectibus integratur, quia nihil integratur formaliter per aliquod, quod nõ pertinet ad rationem formalem causalitatis ipsius; sed unio, & sustentatio in doctrina nostra, non pertinet ad rationem formalem causalitatis materiæ, ergo nequit per eas constitui. Si dicatur, nec unionem, nec sustentationem præcisè formaliter causalitatẽ materiæ constituere, sed ambos respectus simul. Contra inquit, illi respectus simul integrant causalitatem, ex quorum vi effectus dicitur recipere esse; sed ex vi unionis, nullum extremorum dicitur recipere esse, & produci, sed potius supponuntur antè unionem existere; & sustentatio potius significare videtur dependentiam à materia in facto esse, ut nos *loc. cit.* dicimus; ergo nullus istorum respectuum videtur ad formalem, & integram causalitatem materiæ pertinere. Præterea, ait nos sic dicendo contradictionem incurrere; quia in eo *art. n.* 38. in fine dicimus, quod licet in constitutione compositi multi interveniant respectus; tamen causalitas materiæ, in uno solo respectu cõsistit; scilicet in respectu materię ad formam eductam; ergo non in duplici respectu: Tùm quia *disp.* 12. *Phys. q.* 5. *ar.* 4. *conc.* 1. per totum probamus eductionem esse solam sustentationẽ, ut distinctam à receptione & unione, ut cõstat ex verbis, quę præsertim habemus *n.* 106.

Resp. hanc rursus impugnationem totam procedere ex fal- 165
sa relatione, ac prava intelligentia meæ doctrinæ de natura eductionis, & causalitatis materialis erga formam traditæ *loc. cit.* ubi nunquam dixi, causalitatem materialem ex utroque illo respectu, scilicet unionis, & sustẽtationis formaliter, ac intrinsecè constitui, & integrari, ut mihi, vel mala fide, vel ex prava intelligentia imponitur in argumentis allatis: sed *ar.* illo 1. *n.* 38. post refutationem aliarum opinionem tandem concludo, *causalitas materialis formaliter consistit in concursu eductivo materiæ ad existentiam formæ, qui explicatur per habitudinem ex quo aliud, tãqam ex subiecto fit, vel educitur*; nescio an clarius loqui poteram: Dixi equidem *n.* 40. causalitatem materiæ erga formam, non benè explicari per solam unionem, & receptionem, quia etiam anima rationalis verè in materia recipitur, ac illi unitur, nec propterea ab ea verè causatur per talem receptionem, ac unionem: nec etiam per solam sustentationem præcisè inspectam nam falsum est sustentationem ex vi nominis significare dependentiam causati à causa, aut saltem dependentiam formæ à subiecto, quia potest etiam exercері in genere causæ efficientis; sed utramque ad causalitatem materialem constituendam necessariò exigi: at non dixi per utramque causalitatem materialem formaliter, ac essentialiter constitui, multa namque exiguntur, vel coexiguntur ad essentialem alicujus constitutionem, quam tamen formaliter non intrant.

Sic ait Doctor 3. *dist.2.q.2.F.* unionem partium exigi quidem ad constitutionem totius essentialis, non tamen illud formaliter, & essentialiter constituere; quare, ait, distinguendum esse inter illud, quod est per se de ratione alicujus, & id, quod necessariò ad illud esse concurrit, vel exigitur: ità igitur in proposito verum quidem est tam receptionem, quàm sustentationem exigi ad causalitatem materialem constituendam, & exercendam & unam sine alia non sufficere; sed quamvis utraque necessariò exigatur, & per utramque causalitas materialis circumscribatur, non tamen formaliter importat aggregatum ex utraque, sed præcisè habitunem illam, ex quo aliud, tanquam ex subiecto fit, vel educitur, ut ibi explicatur *n.38.* ac etiam *disp.2.q.7.art.2.n.*148. ubi dicimus ad rationem eductionis non sufficere ex parte materiæ concursum receptivum, sed etiam sustentativum requiri ità quod eductio formaliter importat dependentiam formæ ad subiectum, in quo recipitur, & sustentatur: quare sicut causalitas passiva formæ formaliter, & præcisè consistit in tali dependentia à materia, non autem in sola receptione, vel sustentatione passiva, aut in utraque, etiamsi coexigat, & per utramque circumscribi soleat: ità pariformiter explicanda est causalitas activa (si ità loqui fas est) ex parte materiæ, ut formaliter importet influxum; & habitudinem, ex quo aliud fit, vel educitur, non autem solam receptionem, vel sustentationem activam, aut utramque simul, etiamsi utramque coexigat, & per utramque circumscribi soleat: & ecce cavillum facilè dissolutum, utpotè fundatum præcisè in prava intelligentia meæ doctrinæ de natura eductionis, quæ quidem peregrina non est, sed communis ferè in omni schola.

166 Ex quo etiam apparet nullam esse contradictionem in meis dictis, nisi ortam ex perversa eorum intelligentia: fateor enim causalitatem materiæ in uno solo respectu formaliter, & essentialiter consistere, licet per duos circumscribi soleat, receptionem nimirum, & sustentationem, quos necessariò coexigit. Deindè omninò falsum est *disp.2. Phys.q.5. art.4.concl.1.* per totum à me probari eductionem esse solam sustentationem; ut distinctam à receptione, & unione, tam in ea conclusione tantum probatur potentiam sustentativam in materia esse ex natura rei formaliter distinctam à potètia receptiva: Cùm autem ibi dico *n.* 106. *quod materia per concursum sustentativum verè dicatur causa formæ sequitur concursum receptivum non verè dicitur causa formalis sed tantum unionis*, pessimè hinc deducit arguens, quod dixerim eductionem esse solam sustentationem, ut distinctam à receptionem, & unionem; per hoc enim solum nemo in secunda parte propositionis, quod materia per concursum receptivum præcisè inspectum sit verè causa formæ; quia recipiens in eo, quod recipiens non dat esse recepto; non tamen in prima parte affirmo, quod sit causa formæ per se solum concursum sustentativum excluso receptivo, hoc enim nō nisi valdè ineptè dicere potuissem cum concursus materialis sustentativus ex natura rei sine receptivo dari nequeat, sed necessariò illum coexigat; ut ergo rationabiliter arguens ex illa propositione contradictionem inferret in meis dictis, dicere debuissem, quod materia per solum concursum sustentativum, vel per concursum sustentativum tantùm excluso receptivo sit causa formæ; quod neque ibi dixi, neque alibi.

Denique quod obiicit, me dixisse in eo *art.nu.*36, in fine sustentationem significare dependentiam formæ à materia in facto esse, non in fieri, atque ideò malè per ipsam explicari causalitatem materiæ in formam. Hoc etiam, non satis candidè refertur; id enim nō absolutè, ac simpliciter dixi, sed quod potius significare videtur ex vi nominis dependentiam formæ à materia in facto esse, non in fieri; quod eatenus dixi; non quia etiam in ipso primo instāti eductionis formæ à materia, sicut in ea dicitur fieri, & ex ea, ità & in ea sustentari; sed quia transeunte eductione, in toto tempore sequenti semper forma dicitur sustentari in materia, quatenus conservatur in ea, non verò amplius fieri; quod tamen ad solùm modum loquendi pertinet, alioquin certum est apud Scotum ex *quol.*12. in rebus præsertim, quę in suo esse, fieri, & conservari à sua causa dependent continuato influxu, ut est in proposito de formis materialibus in ordine ad matriam; factionem rei, ejusque conservationem quoad principale significatum non distingui, quod importat essentialem dependentiam effectus à sua causa, sed tantum quoad connotata rationis; undè quamvis eductio transeat quoad connotatum rationis; remanet tamē quoad principale significatum, quod importat dependentiam essentialem formæ à materia, ratione cujus semper verum est dicere, formam esse eductam de potentia materiæ, ut dixi in illo eodem *art. nu.* 40. in fine, undè etiam cotruunt, quæ contrà nos effatit *concl.* 3. *c.1.*

Tertiò principaliter Auctor ille *disp.8.c.concl.2.c.2.* suam 167
statuit sententiam de natura eductionis, dicens, quod causalitas materiæ erga formam est respectus materiæ ad formam eductam, qui respectus impropriè potest dici eductio, & est realiter distinctus ab unione, & sustentatione: quod probat; quia illa est causalitas, per quam causa denominatur causās; sed materia solum denominatur causans formam per relationem ad formam eductam, ergo &c. major patet; minor probatur, quia sustentatio, & unio præsupponit formam in facto esse; ergo per unionem, & sustentationem, materia non potest dici formaliter causans; sed per alium respectum priorem realem ab his distinctum, quia prius forma causatur, & fit, quam sustentetur, & uniatur, ut ait patere ex *disp.* de forma *concl.1.not.4.n.* ubi è contrà, eodem modo explicat causalitatem passivam ex parte formæ, dicens, quod eductio ex parte formæ in ordine ad materiam nil aliud est, quàm dependentia formæ ad materiam in ratione causę.

Hujus explicationis impugnatio.

Hæc tamen explicatio, tam causalitatis materiæ erga for- 168
mā, quàm causalitatis passivæ formæ à materia, penitus vana est, ac ridicula, cùm assignetur solùm per genus, quod est commune omnibus causalitatibus tam activis, quàm passivis, & non per aliquam differentiam saltem à posteriori, & extrinsece circumscriptam, qua distinguatur à cæteris causalitatibus: undè sicut si definiretur quantitas, vel qualitas, quod sit accidens absolutum, non esset bona definitio, quia non indicatur differentia distinctiva unius ab alia; ità pariter in proposito, non benè explicatur causalitas passiva formæ à materia, per hoc, quod *sit dependentia formæ ad materiam in ratione causæ*; quia hæc tota definitio competit etiam causalitati passivæ compositi in ordine ad materiam, quia hæc etiam est dependentia compositi ad materiam in ratione causæ, ac etiam causalitati formæ in ordine ad alias causas; nam causalitas passiva formæ ab efficiente est dependentia formæ ad efficiens in ratione causæ, & sic de alis: & eadem ratione, notio etiam causalitatis materiæ erga formam, est prorsus vana, nam etiam convenit causalitati efficientis formam educentis; ità enim verum est dicere, quod causalitas materiæ erga formam est respectus materiæ ad formam eductam, sicut quod causalitas efficientis erga formam est respectus efficientis ad formam eductam; nihil ergò explicant hujusmodi notiones, quia apud omnes compertum est, causalitatem materiæ erga formam, esse respectum materiæ ad formam eductam: & causalitatem passivam formæ esse dependentiam ejusdem ad materiam in ratione causæ: sed ulterius adhuc explicari debet, quales respectus sint isti, quod fieri nequit, nisi assignādo ultimas eorum specificas differentias constitutivas: ac à cęteris distinctivas, vel saltem eas à posteriori circūscribendo Neque juvat dicere respectum materię ad formam eductam, & è converso formæ eductæ ad materiam; nō habere nomen proprium propositum: Nam universaliter ultimæ rerum differentiæ specificæ nos latent, sed ut essentias earum explicemus, nitimur illas differentias à posteriori circumscribere per passiones, & alia accidētia ab eis necessariò coexacta: cùm igitur experiamur causalitatem materiæ erga formam, necessariò coexigere tam receptionem, quam sustentationem ejusdem formæ in materia, & sine illis exerceri non posse; optimè à nobis ejus ultima, ac specifica differētia, qua à cæteris secernitur causalitatibus, à nobis circūscripta est per illum utrūq; respectum.

Sed neq; minus inanis, & vana est ratio, qua talis notio cau- 169
salitatis materiæ probatur; quia per eam pariter probatur solum in confuso, quod materia denominetur causans formam per relationem ad formam eductam: non autem explicatur distinctè, & in specie, quomodo exerceatur genus causæ materialis erga formam eductam, nam etiam efficiens, & finis, denominatur causans formam per relationem ad formam eductam: ergò adhuc ulterius explicari debet, quænam sit illa relatio causalitatis, quam fundat materia in ordine ad formam eductam, & quomodo distinguatur à relatione itidem causalitatis, quam dicunt agens, & finis ad eandem formam eductam, nam in illa relatione causalitatis ad formam eductam omnes causæ conveniunt. Rursus falsum est, quod assumitur in probatione minoris, quod sustentatio, & unio præsupponant formam in facto esse; quia tunc sequeretur; quod in eo primo instanti, in quo forma fit, & educitur de potentia materiæ, non fieret in materia, sed in seipsa; consequentia patet, quia sustentatio, & unio formæ in materia, & cum materia; juxtà hanc mirabilem doctrinam dicitur formę convenire, non in primo instanti, in quo fit, sed tantum in facto esse. & in tempore sequenti; quare, si inter respectus unionis, & sustentationis, & alium, quem formaliter importat eductio, ulla intercedit prioritas, & posterioritas, hæc nequit esse durationis, sed tantum naturæ essendi, vel intelligendi; at prioritas, & posterioritas intercedens inter fieri, & factum esse formæ, est durationis, & non naturæ tantùm; undè cùm hoc totum fateatur etiam Auctor ille *disp.* 4. de forma *concl.1.not. pennult.* cum inquit, quod licet materia nō possit formam causare, & sustentare, nisi eam recipiat; tamen in eodem instanti, in quo forma materialiter recipitur, & unitur materiæ, insurgunt tres respectus ex parte formæ, scilicet eductionis, sustentationis, & receptionis; planè evidentem contradictionē hic evitare non potest. Deindè si per unionem, & sustentationem, materia non potest dici formaliter causans, sed per aliam respectum realem priorem ab his distinctum, planè hic esse nequit respectus ab eo assignatus, scilicet respectus materiæ ad formam eductam ob rationes adductas; quia in hoc respectu causalitatis ad formam eductam conveniunt cum materia etiam cæteræ causæ, quæ pariter in causando dicunt respectum causalitatis ad formam eductam, remanet ergò, ut hic respectus, in quo formaliter consistit materialis causalitas erga formam, & prout distinguitur à respectibus unionis, & sustentationis, nobiscum declaretur per habitudinem, ex quo aliud, scilicet forma, tamquam ex subiecto educitur iuxtà dicta *loc.cit.* in Physica, quam circumscribimus per unionem, & sustentationem. Denique non video qua ratione respectus importans causalitatem materiæ, impropriè dicatur eductio magis, quam causalitas activa agentis formam educentis è materia, & causalitas passiva eiusdem formę eductę; tum quia, nomine eductionis semper consuevit in Peripato explicari causalitatem materiæ erga formam, ut dixi *disp.12. Met.q.4.art.4.* tùm quia sicut fine ulla improprietate dicitur eductio causalitas activa agentis formam de materia producentis, ac etiam causalitas passiva formæ, quæ sic produci dicitur; ità pariter nil obstat, quin dici possit eductio causalitas materiæ, qua cùm agente concurrit ad productionem formæ, nam planè concursus ille materiæ ad eductivus.

170 Quartò pręterea idem Auctor *disp.8.cit.concl.4.c.1.* impugnat modū, quo dixi *disp.5.Phys.q.5.concl.3.* posse Deum supplere causalitatem materiæ respectu formæ; dico enim ibidem, hoc supplementum à Deo fieri posse in genere efficientis causæ, conservando formam sine unione ab materiam per solam actionem conservativam, qua formam illam in subiecto anteà conservabat; hoc enim modo in explicando, inquit, non dicitur Deus supplere causalitatem materiæ, nam sustentatio præcisè, nullo modo pertinet ad causalitatem materiæ juxtà meam doctrinam *disp. 5. cit. q.4.art. 1.n.* 46. & alibi sępè; ergò Deus sustentando formam sine concursu sustentativo materiæ, non dicitur supplere causalitatē materiæ, sed potius conservationem materiæ, ut distinctam à causalitate, quia *loc.cit.n.*36. in fine iam dixi, quod sustentatio potius significare videtur dependentiam formæ à materia in facto esse, non in fieri. Deinde quia eadem *q.5.concl.1.* dixi Deum in nullo genere causæ posse supplere causalitatem intrinsecam, quamvis, & forma exercent erga compositum, idque colligi ex Scoto *1.dist.5 q.2.C.& dist.8.q.4.X.* ubi docet causalitatem materialem, & formalem dicere imperfectionem, & præsertim eam, quàm circa compositum exercent, illam enim exercent per modum partis, at habere rationem partis imperfectionem dicit, ergò non potest Deus supplere causalitatem intrinsecam materiæ, & formæ. Hoc dictum impugnat, quia supplere causalitatem alicuius causæ, est producere effectum non concurrente illa causa, nata tamen concurrere; sed Deus potest producere compositum, non concurrente materia, & forma, quæ natæ sunt concurrere ad productionem compositi; ergò Deus potest supplere causalitatem intrinsecē materiæ respectu compositi; minor *dist.* probatur, quia Deus potest creare compositum ex Scoto *2.1.q.5.T.* sed creatio excludit quamcumque causalitatem secundam in via Scoti; ergò Deus creando compositum producit illud, non concurrente materia, & forma.

Deinde ait, id non colligi ex Scoto locis citatis; nam primus locus est omninò ad oppositum, ibi enim dicit Scotus, causam materialem reduci ad causam primam efficientem, & per consequens potentiam creativam supplere causalitatem materiæ in genere causæ efficientis, quia creando producit productum non cōcurrente causa materiali; Secundus autem locus nihil facit ad rem, quia ibi Scotus tantùm probat, in divinis non dari formam secundùm duplicem imperfectionem, quàm importat forma in nobis, scilicet quatenus est forma informans; & quatenus est pars, sed solùm quatenus est, quo aliquid denominatur; undè concludit *Legite Scotista Scotum, & videbitis, quam sit eius doctrina adulterata.*

Meld. In Secund. Sentent.

Hoc etiam est nullius momenti cavillum, & aerem verbe- 171
rans, nam quo sensu dixerim sustentationem pertinere, vel non pertinere ad causalitatem materiæ satis constat ex dictis supra *n.*165. & ex eo, quod dixi *disp.5.Phys.n.*40. sequitur ominò oppositum consequentis, quod indè infert arguēs; dico enim ibi, non sufficienter explicari causalitatem materialem per solam sustentationem præcisè sumptam exclusa unione, & receptione; nam falsum est sustentationem ex vi nominis significare dependentiam causati à causa, aut saltem dependentiam formæ à subiecto, quia potest etiam exerceri in genere causę efficiētis; ità ibi loquor, si ergò exerceri potest sustentatio etiam in genere efficientis causæ; iam sequitur saltē ex hac parte posse Deum supplere causalitatem materiæ respectu formæ, quatenus sustentatio partialiter cū receptione, & unione cōcurrit ad explicādā, & exercēdā materialē causalitatē; non quidē in genere causæ materialis, sed efficientis.

Quo etiam sensu dixerim *disp.cit.n.*26. In fine, sustentationem potius significare dependentiam formæ à materia in facto, esse, nō in fieri, cōstat ex dictis supra *n.*166. per hoc enim nullatenus afferere intendo, quod alia sit dependentia formę à subiecto in fieri, & alia in facto esse, ut satis me declaravi in illo eodem *art.n.*40. in fine, cui declarationi stare debebat arguens, nō autem illa mea verba, etiam cum limitatione prolata, ex suo cerebro interpretari, ac si essent absolutē prolata, & absque ulla prorsus limitatione; solum enim ibi dixi, quod sustentatio, ut modò est in ulu, potius significare videtur dependētiā formę à materia in facto esse, quā in fieri, ob rationē supra tactam *n.*166. quę locutio, an sit absoluta; vel potius cū limitatione, lippi videant; Quod si adeò cōstanter, ac absolutè hic affirmo, ut arguens mihi impingit, sustentationem nullo modo pertinere ad causalitatē materię, qua ratione posteà eadē *disp.8.concl.2.c.1.* inquit me *disp.2.Phys.q.8.art.4.conc.* 1. sępè sępius, per totū probare eductionem esse solam sustentationem, ut distinctam à receptione, & unione; planè non nisi, ut me palam cōtradictorium, ac in meis assertis incōstātem, vel immemorem ostenderet; verum sicut mentitur hic, ità mentitur & ibi, ut constat ex dictis suprà eodem *n.*166. nam hęc, & alię consimiles contradictiones; quas passim mihi impingit, ut ibi dixi, non in meis dictis, sed solum in prava, ac perversa eorum intelligentia fundamentum habent.

Ratio etiam, quam urget contra aliam partem mei asserti, 172
in qua nego Deum posse supplere causalitatem intrinsecam materiæ, & formæ respectu compositi in ullo genere causæ, est prorsus nulla, utpotè falsissimam assumens minorem, quod Deus possit producere compositum non concurrente materia, & forma, ut dixi *disp.2.Phys.q.7.art.2.n.*149. ubi affero compositum à Deo propriè creari non posse, sed tantum creari dicitur per ipsam creationem partium, & præsertim materiæ, quæ tunc primò facta est, ut Scotus docet *2.dist.1. q.5.infrà T.* hac enim ratione, & compositum ipsum creatum dicitur, & forma concreata, quatenus est simul factæ cum creatione materiæ, licet re vera forma in se considerata sit educta de potentia materiæ, & compositum ex partibus generatum: & in hoc sensu tantum, inquit ibi Doctor, compositum à Deo creari posse, ut patet legenti textum, non autem in eo, quem comminiscitur arguens. Deindè falsum est insuper hanc partem asserti, non colligi ex Scoto *1.dist.5.q. 2.C.& dist.8.q.4. X.* cum enim ibi dicat causalitatem materialem, & formalem dicere imperfectionem, & præsertim eam, quam circa compositum exercent per modum partis; planè hinc evidenter deducitur, Deum supplere non posse causalitatem intrinsecam materiæ, & formæ; hæc enim est ratio, qua communiter utuntur Doctores ad hanc conclusionem probandam, ut ibi dicebam; undè non video, ex quo capite doctrina Scoti his in locis à me fuerit adulterata, ut adeò fidenter mihi obiicit arguens: Et cùm inquit, ex primo loco, nempè *1.dist.5.q.2.C.* potius elici contrarium, quia Scotus ibi dicit causam materialem reduci ad causam primam efficientem, & per consequens potentiam creativam supplere causalitatem materiæ in genere efficientis causæ.

Hinc detegitur fraus, ac inane studium arguentis me calumniandi: hæc enim est ipsissima instantia, quam ibidem in ea *q.5.n.*53. contra me adduxi his verbis: Sed urgebis, Scot. 1. *dist.5.q.2.loc. cit.* dicentem totum genus causę materialis reduci in divina omnipotentia ad genus causæ efficientis, ergò &c. Cui statim respondeo, Doctorem loqui de causalitate extrinseca materiæ in ordine ad formam, non autem de intrinseca in ordine ad compositum, quia in hac intervenit specialis repugnantia (ut paulò supra ostenderam) undè cogitari nequit modus, quo à Deo suppleri possit in genere causę efficientis, sicut cogitatur de causalitate extrinseca; At arguens, ut causam sine ulla causa acciperet cavillandi, & calumnian-

di, meam adduxit instantiam, studiosè supprimens responsionem, quam si adduxisset, statim apparuisset non me, sed ipsum adulter esse doctrinam Scoticam in eo loco, cum ibi Doctor de causalitate extrinseca loquatur materie in ordine ad formam, & arguens illam intelligat de intrinseca in ordine ad compositum; undè hic appositè quadrat adagium, *Voh tibi, veh nigra, dicebat cacabus ollæ*; Verùm, ut dixi suprà in hac eadem *disp. n.*68. in fine, magistralis illa, ac pharisaica declamatio, *Legite Scotistæ Scotum, & videbitis, quam sit eius doctrina adulterata*, non est ex sacco P. Vacarii viri modestissimi, sed de numero scurrilium scriptis eiusdem iam impressis à sciolo discipulo ex proprio penu adiectorum qui ut appareret corchorus inter olera illam ventosam ipso dignam protulit elato supercilio sententiam, sesque consumatum ostenderet in evoluendis Scoticis paginis; at rudes, & exteros fortè decipere potest his ampullosis verbis minimè tamen illos, qui cominus eum norunt.

ARTICULUS SECUNDUS.

Vbi rursus agitur de productione habituum supernaturalium.

173 QUintò insuper Auctor idem *disp.*4.de forma *concl.*2.*c.*2.ex hac sua mirabili doctrina de natura eductionis solvere pretendit rationes, quibus probavi *disp.*3.*Phys.q.*5.*art.*2.probabile esse non solum actus supernaturales, sed etiã habitus educi de potentia sui subiecti, quod Primò probabam quia omnis forma accidentalis, cùm sit nata inhærere subiecto, nata est quoq; fieri, & conservari dependenter ab eo; sed formæ supernaturales sunt accidentia: ergo natæ sunt inhærere subiecto, & ab eo fieri, & educi. Tùm 2.illa forma, quę non est nata per se subsistere, educitur de potentia materiæ, quia hac ratione solùm anima rationalis non dicitur educi, cùm per se subsistere possit: sed formæ supernaturales non sunt natæ per se subsistere, cum necessariò naturaliter inhæreant subiecto, ergò &c. Tùm 3.quia si gratia poneretur in uno instanti creata, deindè animæ infusa, etiamsi in fieri à subiecto non dependeret, adhuc tamen dependeret in conservari, quia non est forma subsistens, ut anima; Tùm, 4.quia Scotus 4.*dist.*2.*q.*1.*Hh.*omnem illam formam vocat materialem, idest ex materia eductam, vel educibilem, quę ex natura sua necessariò inclinatur, ut fiat actus materiæ, ita quod suaptè natura aliter nequeat existere, sed formæ supernaturales sunt huiusmodi, cùm sint accidentia, ergò &c. Tùm denique, quia actus supernaturales educuntur de potentia subiecti ex Scoto 1.*dist.*17.*q.*2. ergò idem dici poterit de habitibus.

174 Ad primum negat maiorem, quia nec inhærentia, nec sustentatio includit dependentiam in ratione effectus ad materiam in ratione causæ, sed in ratione informabilis, & sustentativi; ideoque accidentia supernaturalia utique inhęrent subiecto & ab illo sustentantur, sed non educuntur: at quia nos tenemus eductionem esse formaliter sustentationem, tenemur etiam dicere omnia accidentia etiam supernaturalia, quæ sustentantur à subiecto, de potentia subiecti educi. Ad secundum negat pariter maiorem, quia licet anima intellectiva non sit educibilis per hoc solum, quia est per se subsistens; in formis verò supernaturalibus, est alia ratio, quæ non reperitur in anima per quam educi non possunt, & hæc est supernaturalitas. Ad tertium negat assumptum, quia forma, quæ non dependet in fieri à materia, nec etiam dependet in conservari; undè gratia infusa animæ sustentatur à subiecto, sed non conservatur, cum ab ea non dependeat in ratione causæ. Ad quartum ait illam definitionem sic intelligi, quod forma materialis educibilis de potentia materię est, quæ ex sua natura necessariò inclinatur naturaliter, ut sit actus materiæ dependendo in fieri à materia, non quia non possit per se existere naturaliter; & sic negat minorem, quia licet formæ supernaturales non possunt per se existere, non tamen dicuntur hoc modo formę materiales, quia à materia dependere non possunt in ratione causæ. Ad vltimũ ait Scotum ipsum respondere ibidem quod si concedatur omne supernaturale creari, intelligitur de actu primo supernaturali non de actu secundo, qui est tantum supernaturalis ratione habitus supernaturalis ad eius productionem concurrentis, undè concedit cũScoto antecedens, & negat consequentiam non enim valet paritas, quia actus secundi, ut visio, & fruitio sunt secundũ quid supernaturales; actus verò primi, ut gratia, & habitus infusi, sunt merè supernaturales: Imò dicit ex Scoto, quod actus nõ sunt propriè supernaturales, quia etsi habitus præsuppositus sit à causa supernaturalis immediatè: tamẽ iste habitus positus in esse est causa naturalis respectu sui actus, & ideo actus, qui producitur per talem habitum, non est propriè supernaturalis; ita enim naturaliter potest se habere actum suum forma, quæ supernaturaliter producitur sicut se habet ad actum suum forma, quæ est merè naturalis.

Hæ tamen solutiones frivolæ sunt, nec enervant rationes 175
adductas, prima quidem frivola est, quia illa maior expressè ponitur à Doct.*quol.*19.DD. ubi ait, quod modo in accidente conjunguntur dependere, & inherere, quod non tantùm intelligi debet de dependentia in ratione informabilis, & sustentativi, sed etiam in ratione effectus à materia dependentis in genere causę materialis, ità enim de facto dependet accidens è subiecto; sicut ergò in forma accidentali, coniunctio inhæsionis, & dependentiæ sustentificati ad sustentificans arguit in eam dependentiam quoque effectus à materia in ratione causæ; ita quoque ex parte subiecti, coniunctio receptionis, & sustentificationis arguit in eo influxum eius in formam sustentata in genere causæ materiali, quod totum videtur etiam fateri ipse respondens *disp.*4.*concl.*5.*c.*2. cùm ergò ita dependeat à subiecto acccidentia naturalia, idem pariter dicendum erit de accidentibus supernaturalibus: quia talis indigentia subiecti, ac dependentia ab eo in suo esse, fieri, & conservari, non convenit accidentibus naturalibus, ut naturalia sunt, sed ex ratione communi accidentis, ut sic, in qua conveniunt cũ accidentibus naturalibus. Quod si hoc mordicus neget respondens de accidentibus supernaturalibus poterit eadem ratione idipsum negare etiam de ipsis naturalibus, dicendo albedinem inhærere subiecto, & ab eo dependere in ratione sustentificati ad sustentificans: non tamen in ratione effectus, quia substentatio non includit dependentiam in ratione effectus. Verùm id asserere prorsus fatuum esset, nam licet verum sit sustentationem præcisè sumptam non includere dependentiam formæ ad subiectum in ratione effectus ab eo dependentis in genere materialis causæ eam tamen includit, & arguit eo ipso, quod est coniuncta cum receptione, & inhæsione, ut in proposito contingit indiscriminatim, tam in accidentibus naturalibus, quam supernaturalibus; & ratione talis coniunctionis, dicimus nos accidentia supernaturalia quæcumque æquè educi de potentia subiecti, sicut naturalia, quia in eo inhærent, & sustentantur; non verò quia teneamus, ut imponitur à respondente, eductionem consistere formaliter in sola sustentatione.

Neque magis idonea est solutio ad secundum, in qua malè 176
negatur maior; nam in causis præcisis, sicut affirmatio est causa affirmationis, ità negatio negationis: ergo si causa precisa, cur anima intellectiva non educatur de potentia materiæ est, quia nata est per se subsistere, in cæteris formis natis inhærere subiecto, talis inhærentia, ac indigentia subiecti erit causa eductionis earum: Neque supernaturalitas obstare potest tùm quia visio, & fruitio sunt formæ supernaturales etiam secundùm substantiam, & tamen educuntur; tùm quia talis dependentia à subiecto in ratione causæ non convenit accidentibus naturalibus ea ratione, qua naturalia sunt sed qua accidentia. Tertia quoque solutio reiicitur, quia si gratia animæ infusa sustentaretur in ea, conservaretur quoque dependenter ab ea in ratione causæ, quia cùm in ea sustentetur per inhæsionem, & receptionem, horum duorum coniunctio in forma accidentali arguit dependentiam eius à subiecto etiam in genere causæ materialis ex Scot.*loc.cit.* quia materialis causalitas sufficienter circumscribitur per coniunctionem inhærere, & sustentationis formæ in subiecto ut supra probatum est. Quarta etiam responsio ex eodem capite refellitur, ideò enim forma materialis non potest per se naturaliter existere quia in suo esse, & fieri à materia dependet in ratione causæ; & ideò si formæ supernaturales non possunt per se naturaliter existere, ut concedit respondens, hoc ideò erit, quia à materia natæ sunt dependere in ratione causæ; dato namque quod à materia non sic dependeant; nulla reddi potest ratio, cur nequeant naturaliter per se existere; hac enim ratione, anima intellectiva dicitur per se naturaliter existere posse extra subiectum, quia ab eo non dependet in suo esse, & fieri, veluti à causa.

Ultima tãdem exploditur solutio ex dictis superius in hac *disp.*68.*n.*68.in fine, ubi diximus visionem, & fruitionẽ esse formas supernaturales, non tantùm secundum quid, sed etiã simpliciter, & secundum substantiam; & Scotum mala fide referri 1.*dist.*17.*q.*2. PP. quod dixerit huiusmodi actus non esse propriè supernaturales; quandoquidem visionem Dei, non esse actum naturalem, & solis naturæ viribus attingibilem cum concursu generali Dei sancitum est in Concil. Vien. sub Clemente V. ut habetur in Clemẽtina *ad nostrum de Hæretici*, ut satis cõstat *ex lib.*1.*de sent.disp.*6.*q.*2. solũ igitur ait Doctor *loc.cit.in* 2.*solut.ad* 3.quod actus nõ dicitur propriè supernaturalis propter habitum supernaturalem ad eius productionem concurrentem: sed aliundè, nimirum ex auxilio speciali, quo Deus ad eius productionem concurrit, ut actor supernaturalis: qua ratione dicimus, quod visio elicita ab intel-

lectu beato etiam lumine gloriæ destituto pro habitu sumpto, adhuc esset actus simpliciter supernaturalis, & secundùm substantiam; longè autem differt dicere, quod visio non sit actus propriè supernaturalis absolutè loquendo; aliud verò, quod non sit actus propriè supernaturalis propter habitum supernaturalem ad ejus productionem concurrentem: nam per primum dictum, absolutè negatur vera supernaturalitas in visione beata: sed per secundum indicatur solum, quod hæc propriè attendi non debeat ex parte habitus supernaturalis ad illum concurrentis, sed aliundè, nempè ex speciali Dei auxilio, quo elicitur; primum, non asserit Doctor *loc. cit.* ut ei impingit respondens non sine ingenti calumnia, sed tantum secundum.

177 Deniquè in eodem *c.*2. ab initio probat gratiam, & alios habitus infusos non educi de potentia subiecti hac ratione; quod elevat naturam ultrà vires ejus naturales, non potest in viribus, & virtute ejus naturaliter contineri: ergo non potest à natura causari, quia quod non continetur in virtutæ causę, non potest ab ipsa causari: antecedens probatur, quia solus Deus elevat naturam per habitus supernaturales, & natura non concurrit ad sui elevationem; ergò nec ad causandos habitus supernaturales, per quos elevatur. Sed hæc quoque ratio nulla est, ac in multis deficit, & retorqueri potest in actibus ipsis; sicut enim habitus supernaturales naturam elevant in actu primo, ità actus eam elevant in actu secundo, quæ est nobilior elevatio; sicut ergò hæc ratio non concludit de actibus, siquidem ad eos eliciendos, etiam natura ipsa concurrit jam elevata in actu primo, ità neq; in habitibus; Item forma, quæ educitur de potentia subiecti, non propriè dicitur contineri in ejus virtute; sed in ejus passiva potentia; virtus enim ex communi usu loquendi activitatem significat, quæ solùm convenit causæ efficienti, non verò materiali; quare si habitus supernaturales educerentur de potentia animæ, non ob id dicerentur propriè contineri in ejus virtute; undè juxtà hanc doctrinam argumentum probaret solùm non posse habitus supernaturales à natura causari in genere causæ efficientis, non autem quod causari nequeant in genere causæ materialis; Sed quia argumentum, ut ajebam, potest etiam in actibus retorqueri, dicendum est, neque argumentum absolutè concedere, quod nequeat natura formas supernaturales attingere etiam in genere causæ efficientis partialiter, & in suo ordine; sed tantùm quod nequeat eas attingere propriis viribus cum solo concursu generali Dei, bene tamen adiutam, & elevatam per concursum specialem; quin ordine forma supernaturalis, non diceretur contineri in viribus, & virtute naturæ proximè, & completè, sed tantùm remotè, & inchoatè, ut declaratum est *disp.*6.de visione *q.*6.aliud autem, quo nitebatur arguens hoc idem probare *c.*1. jam solutum est, & plurimis notatum defectibus superiùs in hac eadem *disp. q.*2.*art.*2. *n.*68.

ARTICULUS TERTIUS.

Alia quædam examinantur ad idem spectantia.

178 SExtò ulterius idem Auctor *disp.* 4. *de forma concl.* 1. *c.* 2. impugnare nititur explicationem eductionis formarum à nobis traditam *disp.* 2. *Phys. q.*7.*art.*2.*n.*148. ubi asserimus formam educi de potentia materiæ formaliter, nil aliud esse, quàm suum fieri, necessariò esse fieri in materia, & quod suum esse necessariò est esse in materia: ita quod, si sit aliqua forma, quæ ex sui natura non petat hoc modo necessariò fieri, & esse, illa non educitur de potentia materiæ: quod etiam ibidem probavimus: quia juxtà hunc modum, optimè insinuatur ad rationem eductionis non sufficere ex parte materiæ concursum receptivum, sed etiam exigi sustentativum, ità quod eductio formæ, formaliter importat dependentiam formæ ad subiectum, in quo recipitur, & sustentatur, & unum sine alio non sufficit.

Hoc autem impugnat probando formam educi de potentia materiæ non esse formam à materia sustentari, nec eductionem importare formaliter respectum formæ ad materiam, in qua sustentatur, imò apertissimè esse contrà Scotum 3.*dist.*1.*q.*1. *A.* nam formam educi de potentia materiæ est formam dependere à materia in ratione causæ, ut patet; sed formam sustentificari à materia, non est dependere à materia in ratione causæ ex Scot. *loc. cit.* ergo formam educi de potentia materiæ, non est formam à materia sustentificari; ergò ad eductionem non requiritur ex parte materiæ concursus sustentificativus, nec ex parte formæ dependentia ad materiam sustentificantem. Deindè probat, quod si eductio importat sustentationem, quod non potest importare receptionem formaliter: actus adæquatus unius potentiæ ab alia formaliter distinctæ, cui correspondet alter actus adæquatus specie distinctus, non potest talem actum specie distinctum formaliter importare, quia aliter specie isti actus non distinguerentur: sed ex nobis *disp.*2.*cit. q.*4.*art.*5.*n.*100. eductio est actus adæquatus potentiæ sustentativæ materiæ, quæ à potentia receptiva formaliter distinguitur, & isti actus specificè distinguuntur: ergo eductio non potest formaliter importare receptionem. Tandem me adducit in contradictionem, quia art. immediatè sequenti *n.*154.*&* 155 dico formam educi importare formaliter tantùm respectum ad materiam sustentantem concomitanter verò unionem, & actionem eductivam præcedere unitivam: ergo si eductio præsupponitur unioni, unio nõ requiritur ad rationem formale eductionis.

At rursus hic muscas capit, & aerem verberat; nam nec 179
loco ab ipso cit. nec alibi, ut etiam supra notavi *n.*65. unquam dixi formã educi de potentia materiæ esse formaliter ab ipsa sustentari, neque formaliter in ea recipi, aut formaliter importare utrumque respectum; sed tantùm concomitanter, coexigitivè, ac veluti connotativè; imò conceptis verbis, ac ore rotundo loco ab ipsomet citato *n.*148. sic loquor, *eductio formæ formaliter importat dependentiam formæ ad subiectum, in quo recipitur, & sustentatur, & unum sine alio non sufficit*, jam ergò constat eductionẽ in meam sententia, formaliter, & in recto ex parte formæ importare solùm respectum dependentiæ ejus ad subiectum in ratione causæ, & in obliquo tantùm, & connotativè, seu concomitanter receptionem, & sustentationem, quando quidem ambobus his respectibus explicamus, & circumscribimus à posteriori, quinam, & qualis sit ille respectus dependentiæ formæ à subiecto in genere materialis causæ; ex quo satis constat, sicut & ex omnibus supradictis in tota hac quæstione, id quod mihi perpetuò imponit arguens in hac materia de formarum eductione; quod in mea sententia formaliter importet vel ejus sustentationem in subiecto, vel receptionem, vel utrumq; esse meram imposturam, vel ex prava meæ doctrinæ intelligentia ortam, vel certè ut magis opinor, ex nimia calumniandi libidine, nam adeò clarè loquor, & verbis apertis, ut vix lippus, vel mentecaptus hac in re cæspitaret; etenim *loc. cit.* immediatè post relata verba, apertissimè dico, formam educi de potentia materiæ, non importare formaliter respectum sustentati ad sustentans, quia Verbum si accidens immediatè assumeret, utique sustentaret illud, sed quia non reciperet, hac de causa non diceretur educi de potentia Verbi; nec minus formaliter importare respectum recepti ad recipiens, quia materia animam rationalem recipit, quæ tamen ab ea non educitur, quod etiam antea dixeram eadem *disp.*2. *q.*5. *art.*4. & rursus repeto *q.*7.*art.*3. *in fin. & disp.* 5. *q.*4. *art.* 1. & alibi frequenter: ad quid ergò tot effutire dicteria ad id probandum contra me, si est id, quod ex instituto egomet doceo?

Demum falsum est, quod *disp.*2. *Phys.n.* 154.*&* 155. dicam, formam educi importare formaliter tantùm respectum ad materiam sustentantem; imò ibi disertè assero concursum sustentativum absolutè sumptum separari posse à receptivo, si v.g. exerceatur in genere efficientis causæ, ut est modò de sustentatione accidentis in Eucharistia, vel si accidens assumeretur à Verbo; atque ideò formam educi de potentia materiæ, non posse formaliter importare solum concursum sustentativum absolutè sumptum; addo tamen concursum sustentativum in genere causæ materialis non esse separabilem à receptivo, imò in hoc distingui à concursu sustentativo in genere efficientis causæ, quod hic necessariò non coexigit unionem formæ cum causa, ille verò ex intrinseca sua ratione talem coexigit unionem; ex hoc tamen non sequi sustentationem materialem, essentialiter includere unionem, sed tantùm concomitanter.

Post confutatam *c.*1. his, & similibus dicteriis nostram 180
explicationem eductionis formarum de potentia materiæ: deindè *c.*2. propriam sententiam in probatione conclusionis ait *formam educi de potentia materiæ esse formam dependere à materia in ratione causæ materialis*: quare cùm omnis forma materialis naturalis, sivè substantialis, sivè accidentalis dependeat à materia in fieri in ratione causæ materialis; deducit omnes hujus generis formas de potentia materiæ educi. Sed jam constat ex dictis *n.*168. hujusmodi notione, & explicationes esse prorsus frivolas, & vanas, ac vix sufficere ad explicationem quid nominis: sic enim facilè esset explicare omnia causalitatis genera, dicendo, quod causalitas formę ab efficienti est dependẽtia ejus ab eo in ratione causæ efficiẽtis à fine est dependentia formæ ab eo in ratione causæ finalis, & sic de aliis, quę planè sunt explicationes ridiculæ & pueriles. Septimò etiam idem Auctor *disp.*6. *de materia concl.* 6. *c.* 1.

agens de potentia receptiva materiæ ait nos 2. *Phys.q.5.art.3. & 4.* ponere in materia tres potentias receptivas, unam in ordine ad omnes formas tam substantiales, quàm accidentales; aliam ad formas substantiales tantum; & tertiam in ordine ad formas accidentales tantum, quę potentię ex natura rei formaliter inter se distinguuntur; Ait deindè nos ibidem *nu. 95.* asserere Scotum esse problematicum de hac re 5. *dist. 3. qu. 11. l.* Cæterum mala fide refertur hac in re sententia nostra, sicut in aliis, in primis non dicimus Scotum *loc. cit.* esse problematicum de unitate potentię materię, sed quod Scotistę nonnulli Doctorem faciunt problematicum in hac re; & quod quamvis ibi problematicus videretur, tamen cùm ibi ex professo de hac materia non loquatur, ad id standum esse, quod inferius determinat *d.43. q.3.*

Rursus falsum est nos adstruere in materia tres potentias receptivas, loquendo de potentia, quæ est proprietas materiæ non autem de potentia proxima, quæ multiplicatur secundùm formarum multiplicationem; etenim ibi in conclusione articuli decisiva, statuo potentiam universalem, & remotam, quæ est materiæ proprietas, esse unam duntaxat ad omnes formas, non verò multiplicem, ut videre est art. illo 3. postea art.4. in secunda parte quæsiti quæro, num potentia receptiva formarum substantialium distinguatur à receptiva accidentalium, & moveo quæsitum ex hypotesi, quòd materia prima sit subiectum immediatum accidentium, quòd tamen in schola nostra non admittitur; & data hac hypotesi in *concl.2. illius 4. art. n.* 107. dico in materia potentiam receptivam formæ substantialis esse ex natura rei formaliter distinctam à potentia receptiva formæ accidentalis: qua autem ratione Censor noster hinc deducat nos ponere tres potentias receptivas in materia; unam in ordine ad omnes formas tam substantiales, quàm accidentales; aliam ad formas substantiales tantum: & tertiam in ordine ad formas accidentales tantùm, quæ sint inter se formaliter ex natura rei distinctę, non video: hoc siquidem sine manifesta implicantia dicere non potuissem: quomodo enim esse potest una, & eadem potentia receptiva materię tam realiter, quàm formaliter ad omnes formas, tam substantiales, quàm accidentales: & quod postea, alia sit potentia receptiva formarum substantialium, & alia accidentalium formaliter: planè unum destruit aliud è regione: nam si est una formaliter potentia ad omnes formas, jam non est duplex formaliter, & è contra; dixi igitur in 3. art. unam realiter esse potentiam materiæ receptivam formarum omnium, tam accidentalium, quàm substantialium esse formaliter ex natura rei distinctam à receptiva accidentalium supposita opinione, quod materia prima sit subiectum immediatum accidentium: ex quo patet Censorem nostrum, nec candidè opiniones nostras referre, nec rectè intelligere, quòd impugnat, & præsertim quotiescunque nos in contradictionem adducit, ut satis liquet ex hactenus dictis.

181 Deindè *c.2.* probat duplici ratione potentiam receptivam materiæ esse unam tantùm formaliter, tam in ordine ad formas substantiales, quàm accidentales quia diversitas formæ substantialis, & accidentalis, vel necessario multiplicat proprietates, & potentialitates in materia, vel non; si non, habetur intentum; si sic ergò potentia universalis ad tales formas quæ est una etiam secundùm nos, erit formaliter plures. Tum quia, hinc sequeretur quod materia nullo modo naturaliter simpliciter sub quavis forma quiesceret, sed tantum naturaliter secundùm quid; probatur consequentia, quia materia sub forma accidentali quiesceret naturaliter secundùm potentiam accidentalem, & potentiam secundùm quid; non autem secundùm inclinationem per se, quia secundùm talem inclinationem non inclinaretur ad formam accidentalem, hoc autem est absurdum; ergò &c. Ad primam respondeo diversitatem formæ substantialis, & accidentalis multiplicare formaliter potentiam materiæ, quæ tamen est una realiter, nec aliud mysterium in eo argumento continetur. Ad 2. dico, quod supposita opinione asserentium materiam esse primum, & immediatum subiectum formarum accidentalium, ita naturaliter quiesceret sub quacunque, sicut in alia sententia statuente compositum subiectum immediatum accidentium, unumquodque compositum naturaliter quiescit sub formis accidentalibus, ad quas suapte natura inclinatur; nam potentia receptiva accidentium esset utrobique ejusdem rationis, & solùm hoc intercederet discrimen, quod compositum quiesceret sub formis accidentalibus illi connaturalibus naturaliter determinatè, quia ad eas haberet inclinationem determinatam, materia verò prima ob amplitudinem suæ potentiæ quiesceret sub omni naturaliter indeterminatè.

Tandem nititur solvere fundamentum meæ sententiæ, 182
quod erat tale; quando plura attributa conveniunt rei, sed unum ratione alterius, tunc illa censetur inter se distincta saltem ex natura rei, sed ità est in proposito, quod materia ideo est receptiva formarum accidentalium, quia est receptiva substantialium, ad quas illæ disponunt, ergò &c. Conf. nam potentia materię respectu formarum substantialium talis est, ut ratione ipsius constituat cum eis unum per se, non autem ratione potentiæ receptivæ accidentium; ergò sunt potentiæ ex naturam rei distinctæ. Demum potentia receptiva accidentium non est per se potentia, sicut potentia receptiva formarum substantialium, quia nō est ad per actum simpliciter: ergò sunt potentiæ ex natura rei distinctæ. Respondebat Amicus apud nos, has, & consimiles rationes inferre tantùm inter hujusmodi potentias distinctionis rationes ratiocinatæ per diversos conceptus inadæquatos, quatenus cum fundamento in re possumus concipere potentiam receptivam materiæ in ordine ad formas substantiales, non concipiendo in ordine ad accidentales. Quam responsionem ibidem reiicimus, quia cōtradictio semper infert distinctionem inter ea de quibus enunciatur, & quidem talem, qualis ipsa est: sed rationes allatæ ostendunt de hujusmodi potentiis contradictionem verificari, & quidem à parte rei actualiter nullo considerante intellectu: ergo inter eas potentias inferunt distinctionem ex natura rei formalem actualem, & non virtualem tantùm: major patet, probatur minor ponderando singulas rationes allatas, nam singulæ concludunt prædicata contradictoria à parte rei verificata secluso quocunque intellectu inadæquate concipiente.

Noster Auctor, antequam propriam referat solutionem, 183
ad ostendendam (inquit) argumenti inefficaciam, ac consequenter ingenii ubertatem, & luxuriam, defendendam suscipit Amici relatam responsionem; & primò meas retorquet rationes, probando ex illis sequi potentiam receptivam universalem, quam tamen dicimus esse unam, distingui à seipsa formaliter, quia potentia illa universalis dicitur potentia per se, ut respicit formas substantiales, non est verò potentia per se, ut respicit accidentales: ergo ut respicit formas accidētales est ordinata ad seipsam, ut respicit formas substantiales, & quatenus est receptiva substantialium, est constitutiva entis per se, non autem ut receptiva accidentalium; ergo ex eisdem rationibus convinceretur potentiam universalem materiæ esse à seipsa ex natura rei formaliter distinctam. Deinde respondet pro Amico, quod contradictio semper infert distinctionem in eo, de quo enunciatur intrinsecè, & ratione alicujus existentis in subiecto: non autem in eo, de quo enunciatur solùm intrinsecè, & ratione alicujus non existentis in subiecto; quia Deus, ut Deus, dicitur Creator, & non Creator & tamen hæc contradictio dicta de Deo non infert distinctionem formalem in Deo, sed in illo ratione cujus verificatur hęc contradictio in Deo: unde quia dicitur realiter Creator per terminationem creationis passivę, & non dicitur realiter Creator per terminationem servitutis; talis contradictio nō infert distinctionem formalem in ipso Deo absolutè sumpto, sed inter relationes creationis, & servitutis ratione quarum hæc contradictio enunciatur de Deo: ita autem est in proposito, quia hujusmodi contradictiones in argumento illatæ de potentia materiæ enunciantur denominatione tantum extrinseca, & ratione termini inadæquati, nam est potentia per se in ordine ad formas substantiales, & non est potentia per se in ordine ad accidentales, ac propterea benè salvatur esse in materia unam tantùm formalem potentiam receptivam in ordine ad omnes formas, quæ dicatur per se, & non per se ratione diversitatis terminorum inadæquatorum.

Inanitas præfati discursus ostenditur.

Sed neque retorsio, neque solutio argumenti sunt alicujus 184
momenti: non quidem retorsio, alioquin eodem argumento probare possemus animam distingui formaliter à seipsa, quia est potentia cognoscitiva, ut fertur in verum, non est cognoscitiva, sed appetitiva, ut fertur in bonum; & quatenus cognoscitiva ordinaretur ad se, ut appetitivam, nā cognoscit, ut appetat: sicut ergo ex his non sequitur animam esse à seipsa ex natura rei formaliter distinctam, sed tantùm unam, & eandem ejus substantiam in plures potentias, ac facultates animasticas secerni, scilicet in intellectivam, & appetitivam seu volitivam: ita pariter dicendum in proposito, nam quando asserimus potentiam receptivam universalem materiæ esse unam, non utique intelligimus esse unam formaliter, sed tantùm esse unam realiter, & geminatam formaliter. Nec pariter responsio ad argumentum in se valet, quia potentiam materiæ esse per se ad formas substantiales, per accidens ad ac-

accidentales: & cum illis unum per se constituere, non verò cum istis, & esse susceptivam accidentalium, ut disponatur ad receptionem substantialium: hæc & consimilia planè non enunciantur de potentia materiæ denominatione tantum extrinseca, & ratione diversitatis terminorum, sicut de Deo enunciatur esse creatorem, & non creatorem: sed hæc omnia verificantur ratione alicujus prædicati materiæ intrinseci, & à quando dicimus potentias specificari per actus extrinsecè & posteriori, hoc non tollit, quin etiam intrinsecè propriis differentiis specificis sint inter se distinctæ: sed tantum facit, quod cum tales differentiæ sint nobis ignotæ, intrinsecā potentiarum differentiam notificamus per diversitatem actuū, ad quas ordinantur, ut nobis notiorem: undè si ex aliis genii, vel ingenii Censoris nostris Luxuries non innotescit, planè ex hac defensione pro Amico suscepta non multum emicat.

185 Respondet deindè ad idem argumentum pro Tyronibus proprio Marte negando minorem, præsupponit enim in materia plures potentias ordinatas, quod non conceditur, & si ponerentur etiam plures potētiæ in materia, esset ordo earum quantum ad terminos, non quantum ad fundamentum ex Scot.4.*dist.11.q.3.lit.X.* Ad Confirmationem negat, quod materia ratione potentiæ receptivæ per se constituat unum per se, quia potentia receptiva nihil facit ad receptionem ex Scot.4.*dist.43.q.3.A.* est enim entitas materiæ, quæ cum forma substantiali constituit unum per se. Ad ultimum concedit antecedens, quod potentia materiæ sit per se potentia in ordine ad formam substantialem, non autem in ordine ad accidentalem, sed negat consequentiam; non enim per hoc sequitur potentiam materiæ esse formaliter distinctam, quia ut nos etiam fatemur in argumento, potentia materiæ dicitur per se, & non per se solum ratione terminorum, & per consequens denominatione extrinseca, quæ proinde contradictio non infert distinctionem formalem in potentia, sed tātùm in terminis inadæquatis, ratione quorum enunciatur de potentia extrinseca contradictio. Hæ tamen solutiones sunt adhuc magis imbecilles, & si Tyronibus satisfaciant, non tamen provectis, illa quidem minor principalis argumenti, quæ negatur, *loc.cit.* probatur, quia sicut dispositio ordinata est ad introductionem formæ substantialis, ità potentia receptivas eius ordinata est à natura, ut per ejus exercitium reducatur in actum potentia receptiva formæ substantialis; si enim verum est potentias specificari per actus, ut habetur 2. de anima, ad quos ordinantur; qualis ordo erit inter actus adinvicem, talis pariter erit inter ipsas potentias servata proportione: Et quamvis Scot.*loc.cit.* dicat, non sequi, quod actus sint ex æquo, etiamsi potentiæ illæ ponantur ex æquo, & sine ordine inter se, quia potest esse ordo potentiarum quantum ad terminos, licet non sit ordo earum quantum ad fundamentum; addit tamen id etiam posse negari, imò essentialius, & immediatius inest materiæ ordo ad unam formam, quam ad aliam, sicut in subiecto respectu passionum diversarum potest esse potentia prior respectu unius, & posterior respectu alterius; ita Doctor ibidem, ex quo patet respondentem, Scoti auctoritatem adduxisse truncatam, ac suppressisse partem mihi expressè faventem, ut ideò de jure optimo in ipsum retorquere valeam, quod superius contra me dicebat, *Legite Scotistæ Scotum & videbitis quā doctrina ejus sit adulterata.*

186 Quod probrum adhuc ei verius convenire magis convincitur ex solutione ad Confirmationem, dum negat materiam ratione potentiæ receptivæ per se unum constituere, quia potentia receptiva nihil facit ad receptionem ex Scot.4.*dist. 43.q.3.* H. quod ait etiam adnotasse *c. præc.* Legite, inquam, Scotum Scotistæ, & videbitis quam doctrina ejus sit à nostro Censore adulterata, etenim ibi Doctor, ut notavi *disp.2. Phys.q.5.art.5.* ab initio docere potentiam materiæ tripliciter sumi posse, vel pro eo, quod dicit fundamētaliter; vel pro eo, quod dicit formaliter; vel tandem pro eo, quod dicit concomitanter; primo modo vocat ibi Doctor principium potentiale, quod semper manet, & est ipsamet essentia materiæ: secundo modo supra entitatem absolutam materiæ dicit ordinem receptivi ad receptum, qui etiā semper manet in materia, quia consequitur naturam receptivi, quod natum est perfici forma, & aliud non est, quàm naturalis aptitudo materiæ ad formam suscipiendam, quo sensu de potentia materiæ hic disputamus; tertia tandem modo sumpta dicit ordinem prioritatis ad actum, ait Doctor, vel ut alii dicunt, connotat negationem formæ in materia præcedentem; undè potentia materię in hoc sensu destruitur in adventu formæ, & est accidens per accidens, & in hoc sensu inquit Doctor, *loc.cit.* potentiam receptivam nihil facere ad receptionem, nec ullo modo concurrere constitutionem unius per se, quia recedit, & destruitur in ipsa receptione formæ: Videre *Meld.in Secund.Sentent.* modò Tyrones, quibus hæc responsio dirigitur à Censore nostro, quàm altè, & profundè Scotum intelligat ille, qui aliis exprobat adulteratam eiusdem doctrinam; Ne miremini tamen, quia sicut ipse *disp. 1. problem. Phys. concl. 2.c.1.* nobis rursus obiectat, quod tam magnum volumen Logicæ scripserimus, & nondum cognoverimus, quæ sit adæquata passio subiecti de ipso demonstrabilis per ejus definitionem (quod rursus est unum de numero scurrilium, scriptis impressis P. Vacarii adjectorum) sic è contrà in præsenti dico ego, mirum non esse, quid sit potentia receptiva, quæ ponitur adæquata passio materiæ primæ de ipsa demonstrabilis per ejus definitionem; quia nimirum libellum edidit Physicæ adeò gracilem, & exiguum, ut qui eum videt, & legit, jure dubitet, an sit minor quantitate molis, vel virtutis.

Denique ad ultimum, malè etiam negat indè sufficienter deduci formalem distinctionem potentiæ per se ad formas substantiales à potentia ejusdem materiæ ad accidentales, solumque concludi distinctionem inter illas terminorum per puram extrinsecam denominationem, ut constat ex modò dictis *n.* 184 & omninò falsum est, id nos etiam in nostro argumento fateri, dicimus quidem potentiam receptivam accidentium, non dici posse per se potentiam, sicut potentia receptiva substantialium, quia non est ad per se actum simpliciter sed quod potentia materiæ dicatur per se, & non per se, solum ratione terminorum, ut nobis imponitur, neque ibi dicimus, neque alibi; est enim de se talis, & ex sua ratione intrinseca, licet etiam talis dicatur per denominationem extrinsecam à terminis; à quibus potentiæ specificari dicuntur extrinsecè ac velut à posteriori.

ARTICULUS QUARTUS.

Occurritur quibusdam contradictionibus impositis.

Octavò, quoniam Auctor ille sedulus est, ac frequentis- 187
simus in impingendis mihi contradictionibus, ut me levem, inconstantem, ac immemorem ostentaret in doctrina nec vacat singulas referre, & perpendere; regulam universalem hic adiiciam pro singularum solutione, ac recta intelligentia; ex innumeris itaque ab eo Auctore relatis; adverte quasdam, nullam prorsus habere apparentiam, & has adiectas esse à sciolo discipulo scriptis impressis sui Præceptoris; quasdā verò quādā habere apparentiam, & has esse ex penu P. Vacarii; apparētiam tamē illam indè oriri, quod meus affertur textus nō integer, sed mutilus, & truncatus, adeut percipi non possit, in quo sensu asseruerim unum, & alterum ductum quę superficietenus contradictoria videntur; exempla adducam in una, vel altera magis apparenti, ut hin consequentia trahatur in cæteris. V.g. *disp.2.concl.2.c.1.* refert nos asserere Arist. 1. Phys. per materiam concurrentē per modum subiecti in omni mutatione, intelligere materiam primam dumtaxat *disp.1.Phys.q.1.n.6.in fin.* sed in eadē disp. immediatè post *q.2. n.* 14. versus finē dicimus Arist. 1. Phys. agere de materia in communi ad materiam primam, & secundam, quod etiam repetimus *q.4.n.24.in fin.* quæ est aperta contradictio; Sed attentè legantur illa loca; & nulla invenietur cōtradictio, etenim in primo loco scilicet *disp. 1.q.1.n.6.in fin.* non dico per subiectum, quod est tertium principium rerum naturalium, Arist. 1. Phys. intelligere materiam primā dumtaxat, sed dixi, quod per subiectum primum cujuscumque formæ, quod definit tex.82. intelligit materiam primam duntaxat, quod planè negabit nemo; & quod definitio principiorum ab Arist. tradita, licet conveniat, & applicari possit principiis cujuscumque mutationis, tam substantialis, quàm accidētalis, quę dicuntur principia prima primitate communitatis: in rigore tamen præcipuè convenire principiis mutationis substantialis, quæ dicuntur prima primitate originis, atque ideò eam definitionem in rigore non cōvenire corpori pro altera parte compositi, quod planè dictum non contradicit iis, quę postea dico infrà in aliis locis citatis, ut quisque videre potest.

Rursus ibidem alterius nos redarguit contradictionis, nā *disp.1.Phys.q.3.* in principio dicimus, quod hujusmodi tria 188
principia materia, forma, privatio, sunt principia cujuscunq; mutationis physicę, tam acquisitivæ, quàm deperditivæ; At immediatè post *q.4.n.29.* dicimus Arist. 1. Phys. dum investigavit principia mutationis, locutum esse de mutatione acquisitiva, tanquam de magis per se intenta à natura. Sed legatur uterque locus, & inveniat utrobique uniformiter loqui; nam etiam in primo loco citato *disp.1.q.3.* in principio, dico omnes hujusmodi mutationes ad Physicum spectare, quamvis alioquin verum sit inter physicas mutationes naturalem præsertim, & acquisitivam esse muneris physici, ejusque principia prę sertim inquiri; Et quando etiam hoc ibi non addidissem, nullam certè cōtradictionem in hoc video,

quod in uno loco dixerim materiam, formam, & privationem esse principia cujuscunque mutationis physicæ tam acquisitivæ, quàm deperditivæ: & in alio Arist. 1. Phys. vestigantem principia mutationis locutum esse de acquisitiva, tanquam de magis per se intenta à natura, undè hanc contradictionem puto unam ex adiectis à sciolo discipulo. Item *disp.3. concl.6. c.1.* nos in aliam inducit cōtradictionem, quoniam *disp. 2. Phys. q.5. art.4. n.109.* negamus accidentia esse dispositiones ad formas substantiales in genere causæ materialis, sed potius in genere causæ efficientis expellendo accidentia, quæ obstant introductioni novæ formæ, Et tamen *disp.1. Phys. q.3. n.21.* dicimus, neque potentiam, neque dispositiones, neque quantitatem, si materiæ primæ inhærent, constituere principium ab ea diversum, id enim, quod principia multiplicat, est diversa ratio principiandi, & ideò cùm isthæc omnia sint conditiones ipsius materiæ ad recipiendam formam, censentur omnia concurrere per modum subiecti, & ad materiam reduci.

Sed legatur uterque locus, & nulla apparebit contradictio nam in primo loco, dubitativè loquor (quandoquidem de illo puncto inferius erat disputandum) dicens accidentia *fortè* non esse dispositiones ad formam substantialem in genere causæ materialis: & in secundo loco, loquor conditionatè *si materiæ primæ inhærent*, ut constat ex nostris verbis ab ipso Censore relatis; facta enim hac suppositione dicendum est, quod concurrant in genere materialis causæ, unde & hanc contradictionem puto esse unam ex additis ab ipso. Denique quoniam alias examinare piget, *disp.5. concl. unica c.1.* in refutatione quarti dicti, ait nos *disp.4. Phys. q.3. n.26.* in fine asserere, quod privatio, ut privatio, reduplicative, & formaliter, non est principium per modum termini à quo; cujus oppositum millies alibi diximus: Sed legatur ille locus, capiaturque sensus, in quo dictum illud assero, & nulla erit contradictio; etenim ibi dico, quod privatio, quantùm est ex parte sua, concurrit ad generationem ratione negationis tantum, per quam opponitur formæ, & est illi incompossibili; non verò ratione aptitudinis, quæ per adventum formæ non tollitur à subiecto, imò aptitudo subjecti in generatione, se tenet potius ex parte subiecti; quoniam verò privatio differt à negatione ratione aptitudinis connotatæ in subiecto, ideò dixi non esse principium per modum termini à quo, quatenus privatio reduplicativè, quia sic etiam involuit aptitudinem subiecti, quæ in mutatione non recedit: hanc igitur regulam observa in aliis contradictionibus ab eo Auctore mihi sæpius inustis, & videbis nullum habere fundamentum præter mutilam, & truncatam mei textus relationem, ut supra dixi, vel pravam ejus intelligentiam.

167 Postremò, pro coronide hujus quęstionis, alia quædam indicare libet, in eo opusculo philosophico levia penitus, & scurrilia, adeout vix induci possim ad credendum, quod à P. Vacario sint emanata, cùm in exemplari apud me existente; ab ejus originali transcripto, ea reperire non potuerim; etenim *disp.3. de materia concl.1. c.3.* ait nos *disp.2. Phys. qu. 1. art.2.* communem Scotistarum secutos sustinere actum entitativum materiæ esse solum existentiam materiæ, quæ est modus intrinsecus materiæ, quod postquam viderit suo efficaciter eo capite rejecit, tandem *c. 2.* propriam proponens sententiam notab. 4. inquit, quod actus entitativus rei non est existentiam, & modus intrinsecus rei, ut omnes Scotistæ dicunt, *& miror*, inquit, *quomodo in hac materia tam exercitata in via Scoti aberraverint*; ita ille solus Argus inter omnes Scotistas; infœlices Scotistæ, qui in re adeò evidenti, non unus, vel alter, sed omnes aberrarunt, & actus entitativi, adeò in Schola nostra triti, & famigerati, naturam, & quidditatem percipere non valuerunt; quis quantumvis sciolus, ac ventosus in has ineptias, atque jactantias, vel crepundia prorumperet? quis hæc audiens cachinum poterit cohibere? Item *disp.5. de privat. concl. unic. c.1.* ait, nos asserere *disp.4. Phys. q. 1. art. 1.* in principio dari à parte rei privationem in subiecto nullo cogitante intellectu, non tamen posse, nec debere duci ens reale privativum. Hoc ibi refellit sustinens privationem posse, ac debere dici verè ens reale, non quidem positivum, sed privativum, vel negativum, quod probat ex eo, quia privatio ponit aliquid in subiecto; Verùm ita dicendo, probat privationem, nedùm esse ens reale negativum, vel privativum, sed etiam positivum: nam ut etiam ex vi ipsius nominis deducitur, illud est ens positivum, quod ponit aliquid in re; ergo si privatio verè ponit aliquid in subiecto, nedùm erit ens privativum, sed etiam positivum.

Rursus *disp.2. concl. 2. c.2.* ait nos asserere *disp. 1. Phys. qu. 3. num.21.* quod omnia requisita ex parte materiæ, & formæ ad principiandum sunt conditiones utriusque principii, & quod conditiones se tenentes ex parte materiæ, concurrunt per modum subiecti, & ideò non habent diversam rationem principiandi subiecto. Hoc autem ibi refelli, quia principiare per modum subiecti, est formam recipere, sed illæ conditiones in materia non recipiunt formam, sed sunt conditiones recipiendi, ergo &c. Quare ad argumentum ibi propositum, aliter ipse respōdet dicens, quod illa, quæ concurrunt ex parte materiæ, & formę non concurrunt, ut principia, sed ut conditiones principiorum. Quæ responsio, ut patet, prorsus cum mea coincidit, quia neq; ego dico requisita ex parte materiæ & formæ concurrere, ut principia, sed solùm ut conditiones principiorum; neque ejus confutatio quid valet, quamvis enim dixerim conditiones ex parte materiæ se tenentes, ut dispositiones, potentiam, quantitatem, dici posse concurrere ad mutationem per modum subiecti, nō ideò dixi, quod concurrant, ut subiectum; Ex quibus omnibus satis constat, meæ doctrinæ impugnationes in eo libellulo contentas, mera esse cavilla fundamento nixa non alio, nisi in meorum dictorum vel prava intelligentia, vel falsa relatione, atq; ideò indigna, ut in eorum examine major attramenti copia perdatur.

DISPVTATIO SECVNDA
DE ANGELIS.

QVÆSTIO PRIMA.

An in Angelis detur, vel saltem dari possit pluralitas nedùm specifica, sed etiam numerica.

1 Tres extant sententiæ in hac celebri controversia, duæ extremæ, & una media; Prima extrema, quæ D. Thomæ tribuitur *1. p. qu. 50. art.4. & 2.* contra Gentes *cap.93.* & alibi, negat posse Angelos etiam de potentia Dei absoluta numero tantùm multiplicari, & solo numero differre; adeout esse nequeant duo Angeli ejusdem speciei; sed necessario singuli speciei differant; eo fundamento, quod materiam signata quantitate intra eandem speciem sit individuationis principium: quare cum Angeli nec materiam habeant nec quantitatem; nequeunt solo numero sub eadem specie distingui: quam defendunt Cajetanus, Nazarius, & alii Thomistæ *loc. cit.* Granad. *p.1. contr.7. disp.4.* Serra *quæst. 50. art.4.* Soncin. 12. *Metaph. quæst.49.* Flandria *5. Metaph. quæst. 9. art.8. & q.29. art.4* Hervęus 2 *dist.3. art.2.* & alii rigidiores Thomistæ. Secunda extrema sententia ex adverso asserit Angelos non posse inter se differre specie, & ait naturam Angelicam esse infimam quadam speciem, sub qua plura individua solo numero differentia multiplicari possint, sicut est natura humana, ita refert Aureolus *1. dist. 9. quæst. 3. art.4.* eamque Suarez *l.1. de Angelis cap.12. n.3.* tribuit D.Bonav. Alberto Magno, & Guglielmo Parisiensi, eo fundamento, quia in tanta Angelorum simplicitate non videtur possibilis diversitas specifica: & re vera Seraphicus Doctor *2. dist.3. art.2. q. 1.* eam vocat positionem sobriam, & catholicam, quæ in Angelis ponit distinctionem quantum ad personalitatem tantummodò, aut in omnibus, aut in aliquibus, & ait quod tanta diversitas scilicet specifica, qualem ponit in Angelis prima opinio, nec per Scripturam, nec per dicta Sanctorum, nec per officia nobis innotescit, ideò non videatur, nisi præsumptio hoc dicere, maximè cùm non appareat in promptu aliqua ratio cogens.

Tertia tandem media sententia asserit dari, vel saltem dari posse in Angelis pluralitatem non tantùm specificam, sed etiam numericam, adeout Angeli inter se differre possint, nedùm specie, sed etiam solo numero sub eadem atoma specie, quæ est communis extrà scholam D.Thomæ, ita Scot.

cum

cum suis *2. dist.3. q.7.* Bassol. *q.1. art.2.* Mairon. *q.2.* Rada *2. p. cont.5. art.3.* Faber. *in 2. disp.23.* Poncius *disp.11. q.3.* Brancatius de Ang. *disp.3. q.2.* Vulpes *tom.1. par.2. disp.8. art.11.* Nominales ibid. Durand. *q.2.* Marsil. *q.3. art.1.* Argent. *q.2. art.2.* Rubion. *q.4.* Aureol. *cit.* Gabriel. *dist.3. q.1. art.2.* Bacon *dist. 11. art.2.* Henric. *quol.11 q.2.* Recentiores passim Suarez *lib. 1. de Ang. c.12. & 15.* Molina, & Vasquez *p.1. q.50. art.4. disp. 181.* Hurtad. *in Metaph. disp.12. sect.3.* Lezana *tract. 6. disp. 1. q.7.* Amic. *tom.2.* sui Cursus *disp.3. sect.6.* Aversa *p. 1. q. 50. sect.7.* Arriag. *tom.2. disp.4. sect.1.* imò & Thomistę quamplures Capreolus, Ferrara, Bannes, Zumel, & Ripa cum aliis quibusdam, quod maximum esse debet iudicium veritatis huius tertiæ sententiæ, quamvis enim dicant, quod loquendo de potentia ordinaria, & de rebus stantibus, prout stant, non possint Angeli in eadem specie plurificari, ita quod solo numero differant, quo sensu interpretantur S.Thomam esse locutum; addunt tamen quod loquendo de potentia Dei absoluta, & mutato ordine rerum, possunt plures Angeli esse sub eadem specie solo numero differentes, ut fusè tradit Ripa ad c.5. de ente, & essentia q.4. & fuit sententia Ægidii *quol. 2. q. 7.* an verò bene utantur hac distinctione, consulatur Suarez *c.15. cit. n.6.*

ARTICULUS PRIMUS.

Quæstionis Resolutio affirmativæ.

2 Dicendum Primò, dari posse pluralitatem specificam Angelorum, qui inter se essentialiter differant. Conclusio est communis contra secundam sententiam, si ea de possibili loquatur, & non tantùm de facto, ut re vera D.Bonaventura loqui videtur *l. c. & 2. dist.9. art. 1. q. 1.* statuitur autem hæc conclusio de possibili, quia de facto etiamsi valdè sit probabilis, ut affirmat Damascenus apud Scotum cit. in elementario *c.12.* dum ait, *Deum secundùm unamquamque speciem fecisse Angelos*, tamen D. Augustinus dubitavit in Encherid. *c. 58.* & contra Priscillianistas ad Orosium c. 11. ubi ait, *Huius dubii solutionem nescire, si omnes Angeli inter se essentialiter differrant, vel solùm personaliter*; Solet autem probari, quia diversitas specifica maximè innotescit per diversitatem operationum, ac perfectionis essentialis, sed certè inter Angelos reperiri potest huiusmodi diversitas, nimirum ut alii aliis perfectius intelligant, & efficacius operetur, & quod unus sit altero fortior, velocior, potentior &c. ergo &c. ita arguunt Aversa, Arriaga, & alii *l.c.* quod tamen argumentum mihi convincere non videtur, quia stante eadem specie potest esse una forma potentior alia, gradus enim potentiæ, & virtutis speciem non diversificant; alioquin calor, ut unum, & calor, ut octo, differrent specie, & potentia sive agat actum remissum, sive in intensum est eiusdem speciei: Melius igitur probatur cum aliis, quia sub communi gradu generico sentiendi non repugnat pluralitas specifica, imò de facto cernitur in brutis specie inter se differentibus, & in eo communi gradu convenientibus: ergo pariter sub communi gradu intellectuali non repugnabit specifica pluralitas naturarum in eo quidem communi gradu convenientium, ac inter se essentialiter differentium. Confirmatur, quia talis specifica pluralitas naturarum spiritualium in communi gradu intellectualitatis convenientium, & inter se essentialiter differentium aliquo modo datur de facto, saltem inchoatè, & incompletè: nam Angelus, & anima nostra in tali gradu intellectuali conveniunt, ac inter se essentialiter differunt, si non tamquam species, & species, saltem ut species, & pars speciei, ut docet Doctor *2. dist.1. q.6.* ergo non implicat hanc diversitatem essentialem completè, & consumatè in angelica natura reperiri, itaut unus Angelos specificè ab alio discernatur.

3 Sed instabis, imò potius ex hoc oppositum sequi, quia ex hoc colligitur spiritualem substantiam tantùm genericè in duos distingui gradus specificos, scilicet in rationalem, & intellectualem: quare sicut anima rationalis nequit secundùm speciem multiplicari, ita nec Angelus spiritus intellectualis. Negat Suarez *l.c. n.8.* paritatem, eò quod anima habere videtur infimum gradum, ac nimis determinatum, atque ideò nequit infrà illum multiplicatio specifica fieri.

Sed hæc disparitatis ratio non satis urgere videtur, quia si probat non posse dari aliam animę speciem imperfectiorem, non tamen probat, quin dari queat alia perfectior, quæ sit in altiori gradu, & petat plures potentias materiales in corpore, & perfectiores, quàm modò habeat, & exigat etiam alias dispositiones, & diversam specie corporis organizationem, ac longè perfectiorem. Negant alii paritatem, quia anima rationalis est species, incompleta, & pars hominis, Angelus in se est natura completa, idcircò valet in plures secerni species, non sic anima, ita Vulpes *l.c.* Sed neque hæc disparitas valet, nam anima bovis, & asini specie differunt, & tamen sunt species incompletæ, & partes Brutorum; ergo sicut talis incompletudo non obstat, quin anima sensitiva sit specie multiplicabilis, ita neque obstabit in anima intellectiva, & rationali; Quare dicendum est vel ob eandem rationem non repugnare animas rationales specie diversas; vel si in animabus aliqua specialis difficultas reperitur, quæ tamen non ita facilè potest assignari, hæc in Angelis locum non habebit, sed quia in hac conclusione omnes conveniunt, non immoror.

4 Dicendum secundò, possibiles esse plures Angelos sub eadem specie infima solo numeros diversos. Conclusio est communis auctoribus secundę, & tertię sententię, quam probat ineluctabiliter Doctor *l.c.* Primò quidem, quia omnis quidditas, & natura quantùm est de se communicabilis est, & quidem pluribus sola personalitate distinctis, si est specifica, sed natura Angelica est quidditas, & essentia, ergo &c. Maior probatur, quia si hoc repugnaret quidditati, vel esset ex perfectione, vel ex imperfectione; non primum, quia hoc convenit essentiæ divinæ: neque secundum, quia competit, generabilibus, & corruptilibus: ergo nulli quidditati repugnat posse pluribus communicari, sed nulla est communicabilis in identitate numerali, nisi sit infinita, ergo quælibet alia est communicabilis cum distinctione numerali, & ita pluribus numeros distinctis; Vt autem percipiatur vis Scoticæ rationis, & excludantur Adversariorum evasiones, advertendum est maiorem intelligi de communicabilitate in communi pluribus sola personalitate distinctis, ut abstrahit ab eo, quod est esse tale cum divisione, vel sine divisione, & hinc concluditur quidditatem Angelicam esse communicabilem cum divisione, quicquid enim convenit superiori, convenit quoque inferiori per regulam ante prædicamentalem, & indè sequitur naturam angelicam esse pluribus communicabilem cum sui divisione: quia quando aliquod genus dividitur per duas oppositas differentias, si alicui speciei repugnat una, possumus necessariò aliam de eadem concludere, ut si dicerem, omne animal est sensitivum, homo est animal, ergo sensitivum, in maiori intelligitur de sensitivo in communi, ut abstrahit à rationali, & irrationali, quæ sunt duæ oppositæ differentiæ sensitivi in communi: & tunc sub inferre possumus, sed homo non est sensitivum irrationale, ergo rationale, & tenet per locum ab oppositis, quando alterum circa idem necessario inest; per quod excluditur responsio Caiet. lib. de ente, & essentia c.5. ubi ait, quod si in maiori sumatur communicabile, ut abstrahit ab eo, quod est esse tale cum sui divisione, vel sine divisione, non colligitur quod quidditas angelica sit communicabilis ad modum, quo universale sui communicatur inferioribus, quia committitur fallacia consequentis à superiori ad inferius affirmativè; Sed satis constat ex præmissa illius maioris declaratione, quomodo rectè concludat argumentum, neque in eo committatur ulla fallacia.

5 Sed replicant Caiet. Ripa, Nazarius, & alii communicabilitatem utroque modo Angelis repugnare, prima quidem scilicet cum sui divisione repugnat illis propter eorum perfectionem; altera verò scilicet sine sui divisione repugnat eis propter eorum imperfectionem. At quamvis hoc secundum sit verum: primum tamē omninò falsum est quia si perfectio esse causa, quare communicabilitas cum sui divisione repugnaret alicui, tunc magis repugnaret perfectiori, quàm imperfectiori, ac propterea magis repugnaret animæ rationali, quàm Soli, quod tamen est falsum apud Arist. quia animæ rationali non repugnat, ut patet, ac Soli utique ea 2. de Cœlo 92. Tùm quia sola perfectio infinita excludit à natura communicabilitatem cum sui divisione, ut constat de divina natura; ergò quantumvis magna sit perfectio angelicæ naturæ: quia tamen finita est, ac limitata, secum compatitur communicabilitatem cum sui divisione. Tum quia absolutè loquendo perfectius est simpliciter, quod est aliquo modo communicabile etiam cum sui divisione, quàm illud, quod est omninò incommunicabile; ergò falsum est Angelo repugnare communicabilitatem cum sui divisione ex sua perfectione; consequentia patet, probatur assumptum; quia communicabilitas in se est perfectio simpliciter, solumque materialiter in creaturis per divisibilitatem naturæ contrahitur ex limitatione creaturæ, & si esse omninò incommunicabile diceret perfectione simpliciter, utique conveniret divinæ naturæ.

Tùm quia, ut arguit Lichetus *2. dist.3. q.7.* maior imperfectio est realiter, & essentialiter dependere ab alio, & per

li, est